

Iesus Maria, cum utroque Ioanne.

P R O

**DON PHILIPPO
ROGER,
CONTRA
DON HIERONYMVM
ARGENSOLA.**

A L T R A vegada volen que pose la ma en la causa de Roger contra Argensola, encara que altrament haja discorregut llargament sobre de ella, com demostren los papers per mi fets. La ocasió diuen esser vna llarga scedula donada per Argensola, que va per aqui estampada de 4. de Juny 1637. à la qual deu aparexer à la part no hauerli satisfet complidament, de que procurarè ab aquest altre breu paper desenganyarla.

La major força donchs que veig fa dita part altre en aquex paper, després de mil provisions fetas en lo discurs de la causa, de ques fora poguda desenganyar, consistex en que la sentència primitiua contè dos caps; lo hu de la adjudicació de la heretat, y bens de Jaume de Vallseca, en fa-

A

uor

43
Catala

MP

uor de Elisabet Rogera, laltre de la condemnacio, que fa contra dits Argensolas, y en fauor de dit Roger, de la restitucio de la terra subirana de Horta, y de altres cosas que possehissan de la heretat de dit Vallseca. Considerant que lo cap de la condemnacio es molt diferent de la adjudicacio, *perque esta es vniuersal de tota la heretat, y bens, pero no la altre, sino sols del que possehissan los Argensolas, y com se sian liquidades moltes cosas en dany dels Argensolas, que si be eren estades de la heretat de Vallseca, pero no era estat prouat, que en algun temps aguessen peruingut als Argensolas, de aqui es, que tots aquexos caps se han de remediar conforme estan especificats en dita scedula contraria, en la qual declarant, y especificant los dits caps, diu esser los següents.*

Primò, 697. ₰ per lo valor del or, y plata del vinculant.

Secundò, los mobles del matex, per lo valor dels quals foren liquidades 150. ₰.

Tertiò, la heretat de Pere de Vallseca.

Quartò, las casas petites del carrer den Arlet.

Quintò, la senyoria directa del Mas Clota.

Sextò, las casas, forns, censos, y morabatins, y ius luendi del forn.

Septimò, lo censal de Mallorca.

Per solucio desta difficultat, se ha de aduertir, primerament, que en ningun dets caps, y generalment en ninguna de las cosas, que va declarar lo magnifich micer Oliba en la prouisio de liquidacio pot tocar altre jutge algu, perque dita prouisio, encara que non factio verbo, fonch despres confirmada per tota la Sala à relacio del magnifich micer Sabateren causa de suplicacio in omnibus, & per omnia, lleuat quey ajusta, que los Argensolas per seguretat dels credits quels eren estats liquidats, se retinguessen lo camp del garrofer fins fos feta, y esplicada la vlterior liquidacio, y que lo article dels fruyts fos tornat à re-

mirar

mirar per lo matex Iutge primitiu. De las quals dos prouisions conformes naix la excepcio rei iudicatae, ques estada moltas vegadas oposada, la qual tancà la porta à tot altre examen del matex, vulga. *l. fin. C. de fide instrumen. & imponit finem litibus, & habetur pro lege, ego decis. 174. ex num. 5. in primo tom.* latè Valen. Velas. *conf. 72. per tot.* Y si la excepcio en que ara fa tanta força la part contraria, que no podia esser liquidat contra de ella sino lo que constaria auer arribat en son poder, es tan antigua com diu la mateixa part altra en esta vltima scedula, segurament deuia de ser ans de la prouisio del magnifich micer Oliba, ò almanco de la confirmatoria del magnifich micer Sabater, que està concebuda ab lo motiu, *quia nihil fuit dictum, &c.* ab lo qual es vist lo Iutge repellir qualseuol cosas que lo apellant, o lo supplicant en totas las instancias agues deduhidas, y oposadas, *provt ego probo decis. 378. num. 2. & est ex se satis manifestum.*

Y encara que diga la part contraria en lo vers. 11. que no se ha de hauer raho de la cosa judicada per esser præter ò contra la sentencia Real, de hont baxen dichas liquidacions. Responde, que es presencio que no porta ningun cami, y per asso deuria bastar veurer que axi ho ha entès la Sala mateixa, que feu la declaracio ab la sentencia del magnifich micer Sabater confirmatoria: y en tot cas de competencia entre la prouisio del magnifich micer Salbà, feta després en la vlterior liquidacio, ab las declaracions que auian fetas antes los magnifichs micer Oliba, y micer Sabater en raho de la sentencia diffinitiuua, quina inteligencia ere, ò es la millor, ò la que li han donat los magnifichs Iutges primers, ò la que lo magnifich micer Salbà? Clar està ques deu attendrer la que aquells tingueren, y han explicat ab la Sala, y no la que tingué, y explicà després lo magnifich micer Salbà, qui fonch tot sol.

A mes de que la sentencia no diu tant clarament lo que

vol la part altre, que sols volguès compendrer las cosas q̄
serian arribades en poder dels Argensolas. Las paraulas son
aquestas formals. *Et dictos coniuges Hieronymum, & Mo-*
serratam Argensolas condemnat ad restituendum, & va-
cuam relinquendum dicta Elisabethi Rogera dictam turrin-
sobirana de Horta sitam in Parochia Sancti Genesij de Gu-
dells, & alia quæ possideat (caue ne hic sit aliquis error, quia
videtur dicere debuisse, quæ possident, nam possideat in
subiunctiuo, & in singulari, non veniūt benè) *seu quasi de*
hereditate, & bonis, que fuerunt dicti Iacobi de Valleseca
quondam in Legibus licentati, deductis prius de iure deducē-
dis, liquidatione dictorum bonorum, & deducendorum reser-
uata, in qua liquidatione habeatur ratio, qualis de iure haben-
da erit de dictis operibus, meliorationibus, & dotibus, & alijs
creditis per dictam Monserratam Argensola pratensis, nec
non de fructibus dictorum bonorum per dictam Elisabethem
Rogera pratensis, & alijs de quibus habenda sit ratio, &c.
que impedex que no poguessen los luges liquidarho tot,
pus hi auia prou aptitut en las clausulas generals?

Maximè, que altrament la sentèria no fora estada justa,
y igual qual auia de ser, ~~per que la mateixa~~ sentència, y des-
pres la prouisio de liquidacio en fauor dels Argensolas tra-
ctaren dels credits, que comensaren à competir al segon
Jaume de Vallseca hereu del vinculador, com son llegiti-
ma, trebellianica, obras, y milloras, y dot de Agnes de Vall-
seca sa mare, muller dedit vinculador, que demanauen los
Argensolas, yls auian demanat los antecessors. Quo sup-
posito, quina raho hi podia auer, per que pariformiter nos
tractàs en fauor dels Rogers de tot lo quey auia en la he-
retat al temps de la mort del vinculador, comprenentho
tot ab las senrencias Reals, y prouisions de liquidacio, en-
cara que los Argensolas condemnats nou hajan may tingut,
ni alguna de las cosas hereditarias no sien arribades en
son poder? Clar està que las sentencias tenen gran presump-
cio,

pcio per si, y se ha de creurer auer declarat allo que podiã, y deuian, y no mes, y en tot cas la exceptio rei iudicatæ tãtas vegadas oposada, y mencionada, obsta sens dubte a la part altre en estos caps, y feren molt mal per altre part los arbitres, (lo mateix se pot dir del magnifich Misser Salbà, encara que parlant de aquell ab major reuerencia) que no tenin tho en comissio, ni altramet poden tho fer, volguesen posar las mans en aqueixos articles, y perço en la present causa de recors se ha tot de reuocar.

Pero perque aquest negoci no reste en dubte posarem altres rahons, ab que justificarem mes la pretensio de Roger, y assenyalamet pendrem la occasio del mateix que deduheix la part altre, en la scedula de ques tracta *in vers. 8. cum seq.*

Que los Argensolas se son fets hereus, y successors dels hereus, y successors de Jaume de Vallseca lo vinculador, demanant los credits de aquells en la causa, alguns dels quals en dit nom los son estats adjudicats, y essent axi, ve esser indubitat, que no se ha de auer raho; *si bona qua peruntor de fideicommissa, peruenierunt, aut non peruenierunt ad dictos Argensolas*, perque no ere necessari justificar tal cosa, sino sols justificar com ses justifica ab lo inuentari que la muller, y fill del testador Agnes y Jaume de Vallseca prègueren dels bens de dit fideicommiss quãt mori lo vinculador, y los especificà tots lo magnifich Misser Oliba en la sua prouisio de liquidacio, que eren del fideicommiss, y peruingueren als primers hereus, y successors, que hauent se justifica que los Argensolas son hereus de aquells, venẽ a estar obligats com aquells, perque se reposan en lloch dels primers hereus a qui peruingueren tots los bens, y han desser tractats com seriã tractats aquells si visquessen, quia *hæredum appellatione veniunt hæredes hæredum, l. hæredis appellatione, & l. sciendum de verb. signifi. l. qui per successionem, ff. de reg. iur. l. 3. §. fin. de peti. hæred.* Mantica de

coniect. vltim. volun. lib. 8. tit. 14. num. 21. Pereg. de fideicom.
art. 32. à num. 60. Fufar. de substi. quast. 343. à prin. Mar.
Antoni. var. resolu. lib. 2. resolu. 52. vbi quod hæredum ap-
pellatione veniunt omnes in infinitum, idem Pereg. conf.
34. num. 1. lib. 1. vbi magis in terminis, quòd hæres hæ-
redis est hæres primi defuncti, quamuis (inquit) per longas
successiones, allegat d. l. qui per successionem, ff. de reg. iu.
quæ id dicit in terminis, qui per successionem quamuis lon-
gissimam defuncto hæredes extiterint, non minus hæredes in-
telliguntur quàm qui principaliter hæredes extiterint, vbi Dec.
& Cagno. ponunt exemplum de Papa, qui nunc est, qui
dicitur successor Petri, ac si ei immediatè successisset quam-
uis per tot successiones distet ab illo: dicit etiam Dec. num.
6. quòd prohibitio heredi facta de non alienando sic com-
prehendit hæredem hæredis quemadmodum ipsum hæ-
redem immediatum, Cas. Barz. dec. f. 26. num. 22.

La part dels Argensolas en lo discurs de la causa han
conegut be la força de aquest argument, que si be entrarè
en ella al principi molt vfans, y briosos, pensant com a te-
nints los drets de ~~tant~~ com foren tot los que vingueren
despres del vinculador, comensant per laume, ò laumoc
de Vallseca primer hereu grauat per aquell, y pretenent q̄
sobrepujauen en molts als credits dels Rogers. Pero vent
despres que nols refaxian los comptes axi com pensauen,
perque de qualseuol manera restauen los Rogers cobra-
dors grandissimas quantitats de aquells, encara que obtin-
guessen ab tots los credits en que pretenian auer succehit
desdel vinculador en la sobre los bens vinculats, desmaya-
ren, y volgueren tornar atras, y feren aquesta scedula de q̄
tractam, en la qual particularment en lo vers. Decimo,
diuhen, y deduexen, que no pretenen, ni volen drets alguns
dels possessors de la heretat de laume fins a Miquel de Vall-
seca inclusiuè, sino que solament volen, y pretenen los credits
de Angela vinda de dit Miquel de Vallseca, y de Anna, y
Ange-

Angela fillas comunes de dits conjuges, y Angela major. Y si en las ditas prouisions, y sentencias reals se troben liquidats en credits de dits Argenſolas algun, ò alguns dels drets de dits possessors fideicommissaris, se oferexen los Argenſolas pendrerho en compte dels credits, y drets de las sobreditas mare, y dos fillas, com assosia conforme a la dita real sentencia.

Abans en los vers. 8. y 9. auian dit, que si y about tant abans de la sentenciareal com despres, dits Argenſolas hagueffen, ò hajan pretes legitimas, quartas, dots, milloras, ò altres credits per personas de dits hereus fideicommissaris, axo fonch libero, y spontaneo de dits Argenſolas en quant fossen en son benefici, y utilitat, y no en lo quels fos oneros, y grauatori, y sempre los resta salvo lo benefici del inuentari rebut per Angela de Vallseca, al qual nos troba may hajan renunciat: y per consequent en tot temps q̄ dits Argenſolas no volguessen tals credits; en consecuencia tampoch sels poden carregar las alienacions, ò consumpcions de las cosas vinculadas fetas per los mateixos possessors fideicommissaris.

Ajustan en lo vers. 9. que lo inuentari de Angela ha apropiat a ella, y a los successors en respecte dels credits de ques tracta, y en consecuencia estar en llur facultat de dexar la pretensio de aquells, los quals (diuen mes auant) que per ser certs tenen lo mateix benefici que sils hagueffen rebuts ab inuentari, y axi los Argenſolas no poden esser tinguts ultra vires per lo que no han rebut, nies entrar en llur ma, que es la principal pretensio llur.

Aquest discurs fora estat peruentura ben rebut si fos vingut cerca de vuytanta anys ques comença la causa. Pero ara despres de tant llarch temps que tots los successors despres de Jaume de Vallseca licenciats fins al dia de vuy, se son fets hereus lo hu despres del altre, y han oposat, y demanat successiuament los credits dels vns, y dels altres, y hauent sels fets adjudicar en la sentència real passada en cofa judicada, y despres liquidar aquells ab las prouisions de liqui-

liquidacio, que son subseguidas, defensant se ab dits credits de las demandas de la vniuersal heretat, y bens que foren del quondam Jaume Vallseca licenciat, apar que dita pretensio no deu esser ohida, ni escoltada, que seria reuanga-re mundum, sino que se ha de pendrer la causa en lo estat que sempre ha tingut, que aquestos son estats los vns hereus dels altres, y axi son tinguts los vns per los altres.

Axi que se ha de fer lo compte desta manera, que se ha de començar al temps de la mort de Jaume Vallseca lo vinculador, y veure lo quey auia de bens en aquell temps segons lo inuentari quen feu lo altre Jaume, ò Jaumot son fill hereu en primer lloch instituit, qui acceptà, y prengué la hazienda com diu la real sentencia, y sa mare juntamēt, y anarne carregant a aquell, y despres a tots los següents fins al vltim, pus vingueren los vns succehint als altres sens mirar, ni atendre siu possehian, ò no, perque si nou han possehit tots igualment tot, es estat perque ne han alienat del quey auia tempore mortis testatoris, y de llurs alienacions no han de reportar profit, y los Rogers a qui vltimament vingue lo vincle, ~~danys, y axo es lo que diu, y declara~~ la prouisio de liquidacio del magnifich Misser Oliba en primer lloch feta, que fonch confirmada in omnibus, & per omnia en la sala per lo magnifich Misser Sabater com està dit. La qual prouisio del dit magnifich Misser Oliba començà la liquidacio de tots los bens quey auia al temps de la mort del vinculador, segōs lo inuentari ne feren Jaumot, y Agnes sa mare, muller que fonch de dit vinculador. Y per feruar igualtat, se feu lo mateix en respecte dels credits pretesos per Argensolas, los quals se començaren deliquidar en llur fauor desde del dot de Agnes muller del vinculador, y de la legitima, y altres credits de Jaumot, y se continuà passant per tots los credits dels demes predecessors de dits Argensolas fins a ells, auentlos demanats tots per ells ab motiu que en tots auian succehit, y de tots eren hereus.

reus. Quina cosa seria desfer ara tota esta machina, que se es tant treballada fins assi, tornant a fer nou modo de cōptar, y liquidar, essent estat lo vell aprouat ab dos sentencias conformes com està dit?

Dira la part altra que molt be se pot fer pus ella sen acōtentà. No, perque in iudicijs quasi contrahitur. Y los contractes encara que à principio son voluntaris, pero despres se fan necessaris de tal manera que nos poden desfer sino de consentiment dels dos, *l. sicut, C. de action, § obliga. ego decis 491. num. 13.* y axi encara que ara quant ha vist la part altra quant gran alcans li donaua esta part, li haja aparegut, y aparega dir que no vol cobrar sos credits, que son poch, que axo lo deu moure, per no auer de pagar los desta part que son molts, no ha desser ohida. Y que inhumanitat seria tant gran ques permetes que lo reo se detingues tota la vida vna heretat, rebent los fruyts per alguns pretesos credits, ab confiança que despres quant se vindria al apretar diria que nols vol, y axi cuitas lo alcans que li fa lo actor?

Y sis diu, que en asso donaren lloch los excessos que cōtè la prouitio de liquidacio del magnifici Mister Oliba, q̄ no condemnant la sentencia sino *in bonis qua possidebant los Argensoles*; si be ab vnas paraulas prou obscuras, *§ alia qua possideat, seu quasi de hereditate, § bonis, qua fuerunt dicti Jacobi de Vallseca*, liquidà cosas que no possehiã, ni auian may possehit. Se respon, que prou foren vists possehirlos pus los auia possehits, y alienats aquells a qui ells auian succehit com està dit dalt. A mes de q̄ sempre obsta en asso la cosa judicada, de que dalt se ha parlat, que no se haguera axi confirmat en la sala si fos tan injusta com la part altra ho exagera.

Y ab asso mateix se satisfà al pretès inuentari que allega esser estat rebut per Angela Salbana, que sonch muller de Miquel de Vallseca, y auia de dona Monferrada Argensola,

la, dient que a aquell may se ha renunciat, y axi ha aprofitat, y aprofita tant a ella com als successors; per quant encara que nos trobe en dit inuentari, que hagues peruingut en poder de dita Angela tot lo que demanen los Rogers, pero basta prou que li peruingueren moltes de dites coses, que eran de la heretat del vinculador, y moltes altres que eren estades de sos predecessors, qui estauen obligats a la restitucio de tots los bens que deixà quant mori lo licenciad laume de Vallseca.

Y es cosa fora de tota raho, que despres de cerca de 80. anys, que com està dit, se feu la demanda, y ha rebut los fruyts de la heretat la part altra sens auerla volguda restituir, isca ara ab aqueix inuentari, que ella no ha fet, declarant ara que sen vol valer ne teneatur vltra vires: certè no li ha de valer lo benefici de dit inuentari, perque dita part altra per motionem litis ha sempre estat en mala fe, quia possessores omnes per litis contestationem efficiuntur malæ fidei possessores, & prædones quamuis antea essent bonæ fidei, quæ est ratio cur semper condemnentur in fructibus, ego *decis. 436. num. 7. in 2.* Nunquam autem inuentarium prodest ijs, qui sunt in mala fide, prout est pulchra *decis. Rotæ Romanæ Seraphin. 214. viden.* quæ fundatur in doctrina Bar. & Abba. *ibi cita.*

Y mes auant, com li pot aprofitar lo inuentari per no auer de pagar del procehit dels fruyts, que se ha embolsat per tants anys, no auent los poguts fer seus propis, ans los ha de restituir de sa hazienda? Clar està que lo inuentari no es inuentat, perque lo crehedor guanye, sino perque no perda, y axi lo inuentari no li salua los fruyts, ni pot fer quels falla, ò haja fets seus, Rota Seraphi. *decis. 504. num. 4.* ans comunament diuhè que lo inuentari no eximex lo hereu de la obligacio, ni que aquell no sia tingut a restituir lo que no es seu, Rota Durani *decis. 245. num. 5. par. 1.* Et cum his, apar que estan soltadas las dificultats de dita scedula.

Sols

Sols ne resta vna que sens es donada in voce. Si los Argensolas deuenen los fruyts, y axi si estan ben liquidats per los arbitres en fauor dels Rogers, auentlos absolts primer lo Regent Salbà. Es lo cas, que en la sentència definitiva nos prengué resolucio sobre aqueixos fruyts, sino ques diguè, que en la liquidacio dels bens del fideicomis se hagues raho de aqueixos fruyts, y despres lo magnifich Misser Oliba en la prouisio de liquidacio los liquidà en fauor de dits Rogers; pero despres se seguí la sentència del magnifich Misser Sabater feta en causa de suplicacio, la qual no volguè axis resoldre sen, sino que diguè que ex integro se tornas reueurer aqueix cap en la vlterior liquidacio. Y per aqueixa raho lo magnifich Misser Salbà que despres succehi Relador en la causa, tornà tractar de aqueix article, y lo resolguè en fauor dels Argensolas no volentlos liquidar.

Entraren despres los arbitres, y aqueixos los liquidaren en fauor de dits Rogers, y contra dits Argensolas per las rahons que alli cumularen. Del qual article se tractà largament en lo altre memorial estompat dels Rogers en lo 6. cap. ~~(sels credits de dits Rogers)~~ En lo qual se ha dit, y referit, que la prouisio del magnifich Misser Salbà se fundà en que dona Monserrada Argensola auia fet los fruyts seus per la tenuta en virtut de la constitucio, hac nostra, tenint opinio que aquella passà als nets, la qual opinio està alli del tot en moltas maneras reprouada, ibi videatur, que no es necessitat repetirho.

De tot lo qual resulta, que no obsta lo deduhit per la part de dits Argensolas en dita scedula, ni altrament perque no se haze de prouehir, y declarar en fauor de dits Rogers, conforme està deduhit, y demanat, hac dicens.

Saluo, &c.

Fontanella.

11. 100/6

Sola de esta una que las es de...
gentiles dehen los suys y...
los abines en favor de la...
lo Regam Salba. Es lo cas que...
pregue religio sobre...
que en la religio de...
ratio de... y de...
Olla en la prouiso...
dis Rogers a pero de...
sch Miller...
volgué...
toma...
aparece...
enti...
lo religio en favor de...

Entra de...
en favor de...
rphas...
en lo que...
re...
da en que...
tas por la...
tenie...
cía...
que no es...

De...
par de...
que...
gers, conforme...
Salua...

Fontanella